

Interview Wolfganga Petritscha, Visokog predstavnika u BiH "Neće biti novog Dejtona"

Pocetkom devedesetih Evropa je iznevjerila BiH; SAD podrzala prijedlog Evropske unije da izvrsim reviziju sadasnjih medjunarodnih struktura za provedbu civilnog dijela mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu.

Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Wolfgang Petric vrlo je angaziran ovih dana. Njegov tekst kojim se usprotivio idejama o preustroju Balkana a u nedjeljnom "Njujork tajmsu" potakao je na razmisljjanje, a poruke nakon susreta sa drzavnim sekretarom SAD pocetkom prošle sedmice bile su vrlo jasne i ohrabrujuce.

Ambasadora Petrica zamolili smo da odgovori na pitanja o nekoliko medijskih poziva na preustroju Balkana, ali i da dadne svoju ocjenu nekih zbivanja u nasoj zemlji. Iako na putu, Visoki predstavnik nasao je vremena da u pisanoj formi odgovori na nasu molbu.

Medijski ataci

DA: U posljednjih nekoliko dana imali smo priliku da u utjecajnim americkim medijima, poput The Newsweek, The New York Times ili The Wall Street Journal, procitamo tekstove koji zagovaraju preustroj balkana i podjele multietnickih drzava ovog regiona. Kako komentirate te pozive?

WP: Ljudi imaju pravo na svoje misljenje, međutim ja vjerujem da su takvi stavovi pogresni i da se ne mogu temeljiti na istoriji ovog regiona. Prekrajanje granica na Balkanu je jedna stara ideja koja se do sada mnogo puta pokazala katastrofalnom i neizvodivom. "Uredne" granice, unutar kojih se nalaze monoetnickе drzave, nemoguće su i nespojive sa onim što je evropska u stvari ne samo evropska, već i globalna realnost, a to je da monoetnickе drzave ne postoje. Nikad nisu ni postojale. Ovo nije problem specifikan samo za Balkan. Ako pocnete sa dijeljenjem ljudi, gdje cete se zaustaviti? Ljudi zive izmijesano hocemo li sada poceti dijeliti svaki grad, svako selo? To bi dovelo atomizaciji prostora. A tko bi studio u tome? Prekrajanje granica na Balkanu od strane Velikih sila 1878. godine dovelo je do sto godina nestabilnosti i neprijateljstva u regionu, kulminirajući nedavnim ratovima, koji su ponovo vodjeni u pokušaju da se iscrtaju nove granice, što je samo proizvelo uzasne kampanje etnickog ciscenja i patnju.

Ono što je potrebno Bosni i Hercegovini, a zasigurno i cjelokupnom balkanskom regionu, jeste evropeizacija. To je projekat na kojem radim svakodnevno, kako bih ovoj zemlji obezbijedio zakone i mehanizme koji stite njene konstitutivne narode i gradjane, u skladu sa kriterijima EU. Putem njih, svi njeni gradjani će imati prava koja će im obezbijediti vladavina zakona. Zajedno sa ekonomskom reformom tržista, to predstavlja garanciju buduće regionalne stabilnosti.

Veliki napredak

DA: Pozivi o kojima govorimo teze da iniciraju novu medjunarodnu konferenciju na kojoj bi to bilo uradjeno. Dejton nije uspio i vrijeme je za novi pokusaj. Koliko su zagovornici nove konferencije u pravu?

WP: Ako mislite na novu konferenciju o Bosni i Hercegovini nema potrebe za njom, niti ce je biti. Medjunarodna zajednica cvrsto stoji iza Dayton-a i neće dozvoliti da se on ponisti, niti da se BiH podijeli. Postignut je veliki napredak u njegovom provodjenju: izbjeglice su se počele vratiti, uveden je pravni i institucionalni okvir kojim se olaksava prelaz na tržisnu ekonomiju i ulaganja, BiH po prvi put nakon pada komunizma ima vladu koja je orijentirana ka reformi, koja je lojalna svojoj državi i u cijem sastavu se ne nalaze stranke koje su bile na vlasti tokom rata.

Osim toga, sam Dayton dozvoljava promjene: u ovom trenutku, uređenje entiteta ce se promijeniti u skladu sa odlukom Ustavnog suda o konstitutivnom statusu tri naroda u oba entiteta. To je velika stvar i nastojat ću da se nadje rjesenje koje će osigurati prava Bosnjaka, Hrvata, Srba i Ostalih u entitetima.

A izabrani predstavnici će moci u određenom trenutku poceti razmisljati o promjeni centralne tacke Dayton-a, Aneksa 4, odnosno Ustava. Naravno, kao prvo mora doći do potpune implementacije Dayton-a, a nakon toga

ovdansni ljudi mogu pazljivije razmotriti to pitanje i vidjeti da li su potrebna poboljsanja. Vrijeme za to još nije doslo, ali jednog dana će doći.

Berlinski kongres

DA: Vi ste napisali svojevrsni odgovor u The New York Timesu. Moram vam reci da me je vas članak koji se pojavio u toj novini, zabrinuo. Iskreno, nisam znao da je situacija tako ozbiljna. Kakve su reakcije na njega koje do vas dolaze?

WP: Pa, isprva nisam mogao vjerovati da ljudi ponovo govore o 1878. godini, tako da sam se zelio usprotiviti takvoj ideji sto prije. Mislim da je reakcija na nedavno izbijanje nasilja u Makedoniji u stranim prijestonicama bila: "o ne, opet sve ispocetka". Zaista mi je stalo da naglasim da to ne mora biti tako. Uvjeren sam da moj stav ima podršku i u Evropi i u Sjedinjenim Americkim Državama, tj. da je nas trenutni kontinuirani angazman po pitanju balkanskih zemalja i njihovo vracanje pod okrilje Evrope najsigurniji nacin da se obezbijedi prosperitetna i stabilna buducnost za jugoistocnu Evropu.

DA: Novu medjunarodnu konferenciju o Balkanu i Bosni zagovara i Ante Jelavic i njegov HDZ. Kako odgovara na tu ideju?

WP: Vec sam dao odgovor na to: nema potrebe za drugim Daytonom, niti ce ga biti.

DA: Ima se dojam da je americka administracija nestrpljiva i da se zeli povuci sa Balkana i ovaj vruci krompir prepustiti Evropljanima. Da li je to tacno?

WP: SAD su vitalni partner u mirovnom procesu u BiH. Pruzena su mi uvjeravanja za vrijeme moje posjete Washingtonu prosle sedmice da je novoj administraciji u svakom slučaju cilj da nastavi sa svojim angazmanom i da nece nista napraviti bez konzultacije sa evropskim partnerima. S druge strane, od sustinskog je znacaja da Evropa u ovom trenutku preuze me veliki dio odgovornosti. Pocetkom devedesetih, Evropa je iznevjerila Bosnu i Hercegovinu. Medutim, vjerujem da je Evropa izvukla dragocjenu pouku, te da je spremna i da zeli ispuniti svoje obaveze u BiH. Tako i treba da bude Bosna i Hercegovina je dio Evrope. Spremnost Evrope da pruzi ruku Bosni i Hercegovini je pokazana dokumentom pod nazivom "Road Map", odnosno listom uslova koju je izradila EU za BiH. To su uslovi koje BiH treba ispuniti kako bi mogla zaklјuciti Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Tu je i Vijeće Evrope, kojem je stalo da prihvati BiH kao svog člana, kao i Pakt stabilnosti i mnoge druge inicijative. Buducnost BiH je u evropskoj i evroatlantskoj integraciji.

Pauel mi je dao punu podršku

DA: Da li su amerikanci nezadovoljni radom Visokog predstavnika, kako tvrdi Newsweek?

WP: Newsweek uopste ne tvrdi tako nesto, niti mene licno spominje. Njihov uvodni članak ne govori ni o jednom zvanicniku, vec se zalaze za nove granice na Balkanu. Amerikanci su, naravno, veoma vazan faktor u implementaciji mira u BiH i u srem regionu; oni podrzavaju moj rad. Tokom svoje posjete Washingtonu prosle sedmice, imao sam srdacne i iskrene razgovore o buducnosti BiH sa državnim sekretarom Powellom i drugim zvanicnicima iz State Departmenta i Pentagona. Mislim da ce se nastaviti sadasnjih dobrih odnosa. Državni sekretar Powell je izrazio punu podršku meni i prijedlogu Evropske unije da izvrši reviziju sadasnjih medjunarodnih struktura za civilnu implementaciju u Bosni i Hercegovini, kako bih maksimizirao koordinaciju i efikasnost.

Matic spremjan za usvajanje zakona

DA: Kakvim ocijenjujete prve poteze novih vlasti na BiH i entitetskim nivoima?

WP: Prerano je za donesenje zaklјucaka. Medutim, predsjedavajući Vijeća ministara Matic se cini spremnim da ide naprijed sa usvajanjem vitalnih zakona, a nova državna vlada dijeli misljenje medjunarodne zajednice da je hitno potreban nastavak aktivnosti na povratku, ekonomskoj reformi i približavanju Evrope putem ispunjavanja uslova iz "Road Map-a" Evropske Unije i uslova za članstvo u Vijecu Evrope. Mislim da je to izrazeno i na entitetskom nivou, bez obzira na probleme koje smo imali u proteklom nekoliko nedjelja. Gradjani BiH zude za boljim životom, te mislim da nove vlade shvataju potrebu za brzim djelovanjem.

Unistenje Ferhadije bio je barbarski cin

DA: U kontekstu ocjene rada domaćih organa vlasti, kako gledate na odluku banjaluckih zvanicnika da se dade dozvola za obnovu "Ferhadije".

WP: Dobre su vijesti da je napokon data urbanistica saglasnost. Naravno, razocaran sam da je za to trebalo toliko vremena nadležni organi su zakasnili 20 mjeseci da daju saglasnost, koju je Dom za ljudska prava zatražio u junu 1999. godine! Urbanistica saglasnost predstavlja prvi korak. Sada Islamska zajednica mora dostaviti nacrte za dzamiju, a na osnovu njih ce nadležni organi izdati gradjevinsku dozvolu. Nadam se da ce do toga doci brzo i insistiram na tome. Unistenje Ferhadije u maju 1993. bio je barbarski cin. Medjunarodna zajednica smatra rekonstrukciju svih znacajnih istorijskih i vjerskih spomenika i bogomolja testom na kojem organi vlasti pokazuju svoje opredijeljenje ka pomirenju, povratku i toleranciji.

Pozdravljam hapsenje Milosevica

Hapsenje Slobodana Milosevica koje su izvele beogradske vlasti, vrlo je pozitivan korak koji pokazuje znacajnu opredijeljenost vladavini zakona, sto je od sustinske vaznosti za trajni mir na jugoistoku Evrope. Ovim cinom beogradske vlasti krenule su naprijed na dugom putu stabilnosti i mira u regionu. Milosevicevim hapsenjem svakom regionu je pokazano da niko nije iznad zakona. To se odnosi posebno na ratnog vodju bosanskih Srba Radovana Karadzica i vojnog komandanta Ratka Mladica. Obojicu je Tribunal u Hagu optuzio za genocid i zlocin protiv covjecnosti. Licno sam angaziran na izgradnji groblja za zrtve srebrenickog masakra i znam da njihove porodice nece naci mir dok pociniovi ovog uzasnog zlocina ne budu odgovarali za svoja zlodjela. Gradjani BiH ne mogu se u potpunosti koncentrisati na izgradnji svoje buducnosti dok ne rasciste sa stvarima iz prošlosti kazao je Visoki predstavnik, odgovarajuci na molbu nasega lista da prokomentira hapsenje Slobodana Milosevica. Ambasador Petric je istakao da je njegov posao sada u BiH zemlji koja je najvise propatila tokom Miloseviceve vlasti i njegovog utjecaja, pokazuje svu vaznost da pojedinci poput Milosevica ne izbjegnu odgovarati pred licem pravde u Hagu.